

12.4
VERTROUWELIJK

NATIONAL-DEMOKRATISCHE PARTEI DEUTSCHLANDS (NPD)

VERTROUWELIJK

NATIONAL-DEMOKRATISCHE PARTEI DEUTSCHLANDS (NPD)

I N D E X

- I. Algemeen
- II. Voorgeschiedenis van de NPD
- III. Groei en ontwikkeling van de NPD tot aan de Bondsdagverkiezingen van 19 september 1965
- IV. Verkiezingscampagne in 1965
- V. De Bondsdagverkiezingen van 19 september 1965
- VI. De NPD na de Bondsdagverkiezingen van september 1965
- VII. Recente verkiezingsresultaten van de NPD
 - 1. Gemeenteraadsverkiezingen in Sleeswijk Holstein van 13 maart 1966.
 - 2. Gemeenteraadsverkiezingen in Beieren van 13 maart 1966.
 - 3. "Bürgerschaftswahl" in Hamburg van 27 maart 1966.
- VIII. Conclusie

NATIONAL-DEMOKRATISCHE PARTEI DEUTSCHLANDS (NPD)H O O F D S T U K IAlgemeen

Kan reeds de, in het politieke jargon graag gebezigde onderscheiding tussen "links" en "rechts" tot ernstige begripsverwarring aanleiding geven, nog veel riskanter is het hanteren van termen als "extremisme" en "radicalisme" als kwalificatie van bepaalde politieke stromingen. Omdat het hier geen juridische begrippen betreft, ontbreekt ten enenmale het objectieve criterium, op grond waarvan sommige verschijnselen in het politieke en ideologische vlak als "radicaal" of "extremistisch" getypeerd kunnen worden. Het subjectieve uitgangspunt is daarbij zo beslissend, dat men gegevens aangaande vermeende extremistische bewegingen uiterst omzichtig zal moeten benaderen. Dit geldt zeker de waardering van informaties omtrent de, zozeer op de verbeelding werkende, herleving van het rechts-extremisme in de Duitse Bondsrepubliek; informaties die voornamelijk uit Westduitse bronnen moeten worden verkregen.

Hoe doorslaggevend eigen stellingname is, blijkt reeds uit de totaal verschillende interpretatie van in dit verband bedenkelijke tendenzen in het na-oorlogse West-Duitsland. Zo wordt in kringen, waarin men ernstig van het nazi-regiem te lijden heeft gehad, en als gevolg daarvan gespitst is op elk/geluid, de omvang van het rechts-extremisme in Duitsland dikwijls overdreven. Deze begrijpelijke ongerustheid wordt gevoerd door de communistische propaganda, die niet moe wordt de indruk te vestigen, dat de Bondsrepubliek ondermijnd wordt door wijdvertakte neo-nazistische organisaties met groeiende aanhang. Deze onjuiste voorstelling krijgt nog eens extra reliëf door uitlatingen van extreem rechtse woordvoerders, die uit gewichtigdoenerij of propagandistische motieven, hun onbeduidende groepjes graag opblazen tot invloedrijke bewegingen. Anderzijds moet worden erkend, dat men van officiële zijde in West-Duitsland nogal eens geneigd is bepaalde rechtsradicale activiteiten al te gemakkelijk af te doen als onschuldige verschijnselen. Men wijst daartegenover dan graag op de ondubbelzinnig democratische instelling van de overgrote meerderheid van de bevolking, die bij alle recente verkiezingen duidelijk aan de dag zou zijn getreden. Aan deze redenering valt wel iets af

te doen, als men in rekening brengt dat er onder de huidige economische en politieke omstandigheden uiteraard weinig behoefte zal bestaan aan inconstitutionele experimenten. In feite vindt de rechts-radicalen agitatie onder de tegenwoordige verhoudingen geen gunstige voedingsbodem, of het moesten de nationalistische gevoelens zijn, die door de voortdurende geografische verdeeldheid van Duitsland levend worden gehouden. Welke uitwerking een mogelijke verslechtering van de economische toestand of een toename van de internationale politieke spanningen op de emotionele Duitse volksaard zou hebben, is slechts te gissen. ~~I~~W elk geval is het nuttig zich er rekenschap van te geven, welke anti-democratische organisaties zich gereed houden om eventueel oploeiende nationale emoties op te vangen en richting te geven.

Hiertoe zal men uiteraard vooral gebruik moeten maken van de gegevens die het Bundesamt für Verfassungsschutz (BfV) - de Westduitse binnenlandse veiligheidsdienst - ter beschikking stelt.

Daarbij valt te bedenken, dat slechts exacte gegevens zijn te verwachten over het rechts-extremisme, voorzover zich dat aanwijsbaar heeft georganiseerd.

H O O F D S T U K I I

Voorgeschiedenis van de NPD

Na de oorlog heeft het georganiseerde rechts-radicalisme in het politieke krachten spel van de Duitse Bondsrepubliek geen rol van enige importantie gespeeld.

De excessieve propaganda van de talrijke rechtse splinter-groeperingen vond sedert 1954 allengs minder ingang blijkens het voortdurende ledenverval en de opeenvolging van verkiezingsnederlagen, terwijl tegelijkertijd de organisatorische verdeeldheid hand over hand toenam. Het totale ledental van ultra-rechtse organisaties, dat in 1954 nog 78.000 bedroeg, was eind 1963 geslonken tot 24.600. De acht groeperingen, die in 1963 op een ledenbestand van meer dan 500 personen konden bogen, namen daarvan reeds zo'n 20.000 voor hun rekening. De rest was verdeeld over 115 splinterpartijen en verenigingen.

In 1963 bedroeg het aantal rechts-extreme politieke partijen 15 - een na-oorlogs hoogtepunt - terwijl daarentegen het aantal aangeslotenen niet meer dan 12.000 (een na-oorlogs dieptepunt) had bereikt. De "Deutsche Reichspartei" (DRP) was in 1964 met haar 5900 leden veruit de grootste concentratie in het rechtse kamp. Van deze, in 1948 opgerichte, partij had zich in 1949 de radicale vleugel afgesplitst, die zich als "Sozialistische Reichspartij" (SRP) hergroepeerde. De gematigde vleugel bleef als DRP voortbestaan, ook toen de SRP in 1952 als "verfassungswidrig" werd verboden.

In de laatste vijftien jaar werden herhaaldelijk pogingen ondernomen om alle rechts-nationale krachten te bundelen tot een strijd-bare "nationale Opposition", die werkelijk "nationale Alternativen" zou weten te bieden.

Voorzover het streven zulk een fusie te realiseren niet stukliep op ideologische en organisatorische barrières, benam onderlinge rivaliteit en mateloos groepsegoïsme het uitzicht op elk succesvol compromis. Daarbij werd vooral het ontbreken van een persoonlijkheid met uitgesproken "Führer"-kwaliteiten zeer sterk gevoeld.

Tijdens haar 13e partijdag op 20-21 juni 1964 besloot de DRP, verontrust over haar teleurstellende resultaten bij de bondsdagverkiezingen van 1961 (0,8% van het stemmentotaal, tegen nog 1,6% in 1953), om nogmaals op te roepen tot een samengaan van alle nationaal-rechtse groeperingen in een "National-Democratische Union" (NDU).

Het partijbestuur van de DRP, dat steeds sympathiek gestaan had tegenover elke concentratiepoging, kreeg bij deze gelegenheid de uitdrukkelijke opdracht thans zelf het initiatief te nemen tot zulk een unie van gelijkgezinde organisaties. Het was kennelijk niet de bedoeling nog eens een nieuwe rechtse partij op te richten, maar met het oog op de bondsdagverkiezingen van 1965 wilde men een concentratie van alle rechtse krachten in één grote verkiezingspartij, waarbinnen echter de verschillende groeperingen hun zelfstandigheid zouden kunnen behouden. Uit dezelfde electorale overwegingen beijverde men zich op deze partijdag zich zo onverdacht en loyaal mogelijk op te stellen. Zo schrapte men oude DRP-eisen als uittreding van de Bondsrepubliek uit de NATO, neutralisering van Duitsland en afwijzing van elke deelname aan de atoombewapening.

In de hierop volgende maanden polste de DRP-leiding de bereidheid bij de belangrijkste van de rechts-georiënteerde organisaties, om aan de oprichting van een NDU mee te werken. Reeds spoedig bleek een aantal groeperingen zich te distanciëren van het initiatief van de DRP, omdat men niet bereid was eigen ambities op te geven en concessies te doen omwille van een incidenteel verkiezingsresultaat, waarvan het succes trouwens nog te betwijfelen stond.

Niettemin werden voorbereidingen getroffen voor een in november 1964 te houden constituerende vergadering, waaraan behalve door de DRP werd meegewerkt door:

de DNVP - "Deutsche Nationale Volks-Partei";

de DP - "Deutsche Partei";

de GDP - "Gesamtdeutsche Partei".

Deze bijeenkomst vond op 28 november 1964 te Hannover plaats, en de meer dan 600 deelnemers kwamen hier inderdaad tot de oprichting van een eenheids-partij, die men onder de naam "National-demokratische Partei Deutschlands" (NPD) presenteerde. De NPD moest in de "zusammengeschrumpften, blutleeren parteigefüge Westdeutschlands die Rolle einer leistungsfähige Partei am rechten Flügel übernehmen".

In het presidium werden gekozen:

bondsvoorzitter:

Friedrich Thielen,

Bremen (DP)

cementfabrikant afkomstig uit de CDU-gelederen.

vice-voorzitters: (gelijkberechtigd)

Adolf von Thadden,

Hannover (DRP)

tijdens het Hitler-regiem Fahnenjunker en

Oberleutnant, meer nationalist dan nazi, speelde een rol in vele neo-nazistische splinterpartijen.

Wilhelm Gutmann,	Karlsruhe (GDP)	NSDAP-lid sinds 1932.
Heinrich Fassbender,	Rotenburg/Fulda(DNVP)	NSDAP-lid sinds 1931.

Leden:

Otto Brouwer,	Bremen (DP)	NSDAP-lid sinds 1931.
Prof.Dr.Hans von Grünberg,	Wuppertal (DRP)	NSDAP-lid sinds 1931; ex-Gauamtsleiter van Oost-Pruisen.
Otto Hess,	Bissendorf (DRP)	NSDAP-lid sinds 1930; ex-SA-Obersturmbannführer.
Georg Körner,	Ittenbach (GDP)	NSDAP-lid sinds 1929; ex-Reichshauptstellenleiter in het "Deutsche Arbeitsfront".
Waldemar Schütz,	Göttingen (DRP)	NSDAP-lid sinds 1936; ex-SS-Hauptsturmführer.

H O O F D S T U K III

Groei en ontwikkeling van de NPD tot aan de Bondsdagverkiezingen van 19 september 1965

Aan de DRP-instanties was opgedragen de MPD organisatorisch verder uit te bouwen in de bondslanden en districten. Met hoeveel elan men zich van deze taak kweet, bleek uit het feit dat men er op 1 mei 1965 reeds in was geslaagd 196 van de 248 kiesdistricten te bezetten. Bij het aanstellen van functionarissen trachtte men zoveel mogelijk de schijn te vermijden, dat de NPD slechts een nieuwe versie van de DRP zou zijn. Omdat immers de DRP zich met haar "Volksbegriff" en "Reichsgedanke" van zuiver nationaal-socialistische signatuur onherstelbaar had gecompromitteerd, diende de NPD, die zich als loyale, democratische partij aandiende, voor alles te voorkomen, dat dit ondemocratische odium op haar zou overgaan. Op de partijdag van de DRP in juni 1964 was besloten, dat deze partij voorlopig haar bestaande structuur zou behouden, doch dat geen nieuwe leden meer zouden worden aangenomen. Eind 1964 was de DRP echter reeds zozeer ineengeschrompeld, dat haar verantwoordelijke functionarissen naar andere politieke werkzaamheden moesten uitzien.

In de loop van 1965 verloor de partij allengs geheel het aanzien van zelfstandige groepering, zodat de officiële ontbinding op 4 december 1965 nog slechts formele betekenis had.

Hoezeer de NPD zich echter trachtte te distanciëren van het DRP-verleden, toch zijn er vele sprekende aanwijzingen, dat de DRP-kern beslissende invloed in de nieuwe partij heeft:

- 1) De organisatorische opbouw van de NPD in de gehele Bondsrepubliek is grotendeels voorbereid door de landelijke- en districtsorganisaties van de DRP.
- 2) De medewerkersstaf van het DRP-orgaan "Reichsruf" geeft in precies dezelfde samenstelling thans het NPD-partijblad "Deutsche Nachrichten" uit, hetgeen trouwens ook in de handhaving van de typisch rechts-radicalen terminologie en agitatiestijl tot uitdrukking komt. De partijleiding van de voormalige DRP verdedigt hardnekkig haar sleutelpositie in de uitgeverij van de "Deutsche Nachrichten", om zo één van de belangrijkste mogelijkheden tot beïnvloeding in handen te houden. (Oplage van DN per 1 april 1965: 14000 stuks, per 1 juli 1965: 27000.)

- 3) De DRP heeft bij de jaarwisseling 1964/1965 al haar geldmiddelen aan de NPD overgemaakt.
- 4) De eigenlijke initiatiefnemer bij de oprichting van de NPD was de toenmalige partijvoorzitter van de DRP, tevens afgevaardigde voor deze partij in de eerste Bondsdag, Adolf von Thadden. Deze ervaren organisator en ambitieuze manager heeft, als gelijkberechtigde vicevoorzitter en zakelijk leider van de NPD, in feite de teugels in handen. Van hem komen de aanwijzingen voor de opbouw van de partij en voor de te volgen tactiek.

Evenals in de vroegere DRP bezetten vele oud-nazi's bestuursfuncties in de NPD. Feitelijk domineren zij in de partijleiding; zo zijn twaalf van de achttien leden der nationale uitvoerende raad oud-leden van de NSDAP.

Overigens bracht de stichting van de NPD niet de beoogde aaneensluiting van het gehele nationalistische kamp. Tal van rechtse organisaties volgden het eenheidsstreven van de DRP met scepsis en wantrouwen. Ook Dr. Gerhard Frey, uitgever van de grootste rechts-extreme krant "Deutsche National-Zeitung und Soldaten-Zeitung", stond afwijzend tegenover de nieuwe formatie en gaf haar trouwens geen schijn van kans bij de komende verkiezingen.

Enige rechtse partijen, waaronder

- de VDNV - "Vereinigung Deutsche Nationalversammlung";
- de DG - "Deutsche Gemeinschaft";
- de DFP - "Deutsche Freiheits-Partei",

trachtten een concurrerend alternatief te bieden, door bij de bondsdagverkiezingen van 1965 eveneens met een eenheidslijst uit te komen. Daartoe hadden zij op 15 en 16 mei 1965 in Bad Homburg de "Aktionsgemeinschaft unabhängiger Deutschen" (AUD) opgericht, een verkiezingspartij, die pretendeerde een nationaal-neutralistische koers te willen varen, op veel bredere basis dan de NPD. Met een ledental van 4000 personen slaagde de AUD erin bij de bondsdagverkiezingen van 19 september 1965 in 150 van de 248 kiesdistricten met een kandidatenlijst uit te komen. De resultaten bleven echter ver beneden de hooggespannen verwachtingen. De AUD behaalde slechts 0,2% van het stemmentotaal met als direct gevolg, dat de interne spanningen, tengevolge van persoonlijke rivaliteiten en ideologische meningsverschillen, zich nog verder toespitsten. Het laat zich aanzien dat de AUD binnen afzienbare tijd zal uiteenvallen en dat de NPD van deze gang van zaken zal profiteren.

Na de oprichting van de NPD traden, behalve het gros van de DRP-aanhang, ook vele leden van de GDP en van de DP toe, terwijl bovendien vele sympathisanten zich als lid aanmeldden, die voordien nog niet politiek georganiseerd waren.

Voorts zagen nog enige, dikwijls lokale, rechtsextreme groepjes in de NPD "die Erfüllung der Sehnsucht aller nationalen Menschen unseres

Volkes nach einer echten politischen Heimat". Bezwaren tegen de persoon van Von Thadden weerhielden echter andere rechts-georiënteerden ervan zich aan te sluiten, zelfs in die mate dat in sommige kringen binnen de NPD werd overwogen Von Thadden in het belang van de partij te laten vallen. Begin april 1965 stond het ledental reeds op bijna 5000; dit getal steeg regelmatig: via 7500 begin mei, 9500 eind juni, 14000 eind december 1965, tot 16200 eind maart 1966.

H O O F D S T U K I V

Verkiezingscampagne in 1965

Tijdens de constituerende bondsbestuurszitting van 23-24 januari 1965 te Hannover werden de functies als volgt verdeeld:

organisatie : Adolf von Thadden (DRP) -vice-voorzitter-;
propaganda : Otto Hess (DRP) -lid van het presidium-;
pers : Waldemar Schütz (DRP) -lid van het presidium-;
penningmeester: Otto Brouwer (DP) -lid van het presidium-.

In de tegelijkertijd gekozen propagandacommissie kregen zitting:

Otto Hess (DRP);
Georg Körner (GDP);
Heinrich Fassbender (DNVP);
Prof. Dr. H.von Grünberg (DRP);
Wilhelm Gutmann (GDP);
Dr. Lothar Kühne (partijloos).

Op één uitzondering na bestond de commissie geheel uit oud-NSDAP-ers. Zij kreeg o.a. tot taak vòòr mei 1965 een verkiezingsprogram op te stellen.

De NPD wilde zich bij de Bondsdagverkiezingen concentreren op de volgende programmapunten:

- a. strijd tegen het moreel en cultureel verval in de Bondsrepubliek;
- b. kritiek op de devaluatie van de mark en op de Duitse bijdrage aan de ontwikkelingshulp;
- c. aanspraak op de gebieden "in denen das deutsche Volk seit Jahrhunderten gewachsen ist";
- d. opkomen voor een conservatieve en continentale Europa-politiek, onafhankelijk van de Verenigde Staten;
- e. eis tot vertrek van alle vreemde troepen van het Duitse grondgebied;
- f. optreden tegen de buitenlandse overheersing van de Duitse economie en streven naar een zekere mate van autarkie;
- g. waarschuwing tegen de bedreiging van de parlementaire democratie door een "schwarz-rote Regierung" na de bondsdagverkiezingen;
- h. beëindiging van het cultiveren van een nationaal schuldcplex en minderwaardigheidsgevoel;
- i. stopzetting van de processen tegen oorlogsmisdadigers.

De jonge partij startte haar verkiezingscampagne van 1965 lang voor de grote partijen daaraan begonnen. Men wilde de NPD binnen afzienbare tijd bekendheid geven als bonafide, nationale partij en mobiliseerde daartoe alle beschikbare middelen en krachten.

Men trachtte vooral de hoeren- en middenstand, het leger en de jeugd aan te spreken en wachtte er zich voor zich te laten verleiden tot extreme uitspraken en leuzen, om niet de verdachtmaking van rechts-radicalisme uit te lokken. Omdat het georganiseerde rechtsextremisme toch wel voor het grootste gedeelte op de NPD zou stemmen, werd het raadzaam geacht een gematigd nationale koers te varen, om bij een bredere bevolkingslaag gehoor te vinden, met name onder de FDP-aanhang.

Overigens gingen op de verkiezingsbijeenkomsten de NPD-sprekers dikwijls veel verder in hun agitatie dan de richtlijnen eigenlijk toelieten. Zo probeerden zij bijvoorbeeld de nationale hartstochten aan te wakkeren door tegen de oorlogsherstelbetalingen en de wapenleveranties aan Israël de fulmineren. Allengs werden de aanvallen op de democratische partijen en hun kandidaten feller en vijandiger van toon. Vooral ook de subsidiëring van de grote partijen uit de staatskas was een geliefd doelwit. Verder werkte men met doorzichtige verkiezingsbeloften als volledige afschaffing van loonbelasting op overuren, om zo de veel gesmaakte "Gastarbeiterschaft" overbodig te maken.

De "Grundsätze der Politik" en het "Manifest der Partei", dat op de partijdag van 7-9 mei 1965 te Hannover werd aangenomen, appeleerden bewust aan de nationale emoties.

De democratische pers was overigens, tot groot misnoegen van de partijleiding, uiterst summier in haar berichtgeving over deze partijdag, evenals trouwens over alle andere partijmanifestaties. Tevergeefs had de partij uit propagandistische motieven steeds weer getracht - vooral door middel van haar wekelijks informatieblad "National-demokratische Presse-dienst" - de bonafide kranten te bewegen meer aandacht aan haar activiteiten te besteden.

Herhaaldelijk werden de verkiezingsbijeenkomsten schouwtoneel van beschamende politieke zelfonthullingen, die niet slechts geduld werden, maar zelfs bijval oogstten. Topfunctionarissen van de partij beschuldigden de initiatiefnemers van de aanslag van 20 juli 1944 en politieke vluchtelingen tijdens de nazi-periode openlijk van landverraad. Dientengevolge werd zelfs een gerechtelijk onderzoek tegen hen ingesteld, evenals tegen NPD-leden, die verdacht werden van het dragen van nazi-

emblemen, het zingen van nazi-liederen en het verspreiden van ontoelaatbare vlugschriften. Dezelfde nazistische mentaliteit sprak uit de ostentatieve kranslegging door partijprominenten op het kerkhof voor oorlogsmisdadigers te Landsberg, het bekladden van het Centrale Bureau voor vervolging van nazi-misdaden, en dergelijke deraillementen meer.

In totaal werden ettelijke miljoenen verkiezingspamfletten en aanplakbiljetten verspreid en rond 1500 verkiezingsvergaderingen belegd. Als trekpleister verbond men hieraan dikwijls auto-sterritten, die tegelijk, in het kader van een zorgvuldig georganiseerde "Deutschlandfahrt" de mogelijkheid boden heel het land met de nogal schreeuwerige NPD-leuzen te bereiken.

Een remmende factor bij deze activiteiten was het nijpende gebrek aan financiële middelen. De leden moesten een forse maandelijkse contributie betalen van 3 DM, doch hieruit konden lang niet alle onkosten worden bestreden. De intensieve bemoeiingen van de partijleiding om geld los te krijgen van industriëlen, hadden bijna alle schipbreuk geleden, niet zelden op grond van bezwaren tegen de persoon van Von Thadden. Toch bleek men steeds weer de tekorten te kunnen aanzuiveren uit particuliere giften en extra-bijdragen.

Een veel gehanteerd propagandamiddel was de overtrokken voorstelling van de groei van de partij. Voorzitter Thielen sprak op de partijdag in Hannover als zijn verwachting uit, dat de NPD bij de bondsdagverkiezingen niet slechts de 5%-barrière zou nemen, maar zeker zou kunnen rekenen op 15% van het stemmentotaal. Hij liet het daarbij nadrukkelijk voorkomen, alsof verreweg het grootste deel van deze aanwas gewonnen zou worden uit het tot nog toe niet rechts-georganiseerde blok. Overigens geloofden slechts weinig NPD-functionarissen in een zo overweldigend verkiezingssucces. In feite had de NPD op dat moment 7500 leden, van wie waarschijnlijk slechts 3500 personen voordien niet bij rechtsradicale organisaties waren aangesloten. Van de toen geregistreerde leden was ongeveer de helft ouder dan 50 jaar, terwijl slechts 14% tot de naoorlogse generatie behoorde.

De inspanningen om plaatselijke, regionale of zelfs landelijke splintergroeperingen voor zich te winnen, leverden geen onverdeeld succes op. Zo zag de HIAG er, tijdens een buitengewone bondsvergadering op 17 juli 1965, tegen de verwachtingen in, van af haar leden te adviseren hun stem op de NPD uit te brengen.

Eind juni 1965 had men alle kandidatenlijsten voor de bondsdag-

verkiezingen opgesteld, met in de afzonderlijke bondslanden de volgende lijstaanvoerders:

Sleeswijk-Holstein:	Karl Ernst Lober	(Sleeswijk);
Hamburg	: Horst Günther Schweimer	(Hamburg);
Bremen	: Otto Theodor Brouwer	(Bremen);
Nedersaksen	: Fritz Thielen	(Bremen);
Nordrhein-Westfalen:	Prins Karl zu Salm	(Breitscheid);
Hessen	: Adolf von Thadden	(Hannover);
Rheinland-Pfalz	: Otto Hess	(Hannover);
Baden-Württemberg	: Wilhelm Gutmann	(Karlsruhe);
Beieren	: Frans Florian Winter	(Tegernsee).

Onmiddellijkna haar oprichting was de NPD met opmerkelijk elan begonnen zich te organiseren in alle bondslanden en kiesdistricten. Zodoende was men er in geslaagd, mede dankzij het voorbereidend werk van de oud-DRP-organisaties in 1965, met eigen kandidaten uit te komen in 247 van de 248 kiesdistricten (de enige uitzondering was het kiesdistrict Neuwied).

H O O F D S T U K V

De bondsdagverkiezingen van 19 september 1965

De langdurige en intensief gevoerde verkiezingscampagne in aanmerking genomen, was de uitslag van de bondsdagverkiezingen in 1965 voor de NPD ronduit teleurstellend. In totaal verenigde zij 664193 stemmen op zich, d.w.z. 2,0% van het totaal.

Daar in geen enkel kiesdistrict de relatieve meerderheid werd verkregen, en het totaal van de stemmen beneden de 5% bleef, kreeg de NPD geen enkele vertegenwoordiger in de bondsdag.

De enige andere rechtse splinterpartij, die aan deze verkiezingen deelnam, de AUD, verwierf 52637 stemmen, oftewel 0,2% van het totaal. Het gezamenlijke stemmen-aandeel van de NPD en de AUD, 2,2%, bleef ver beneden de cijfers van 1953 en 1957, toen de aan de bondsdagverkiezingen deelnemende rechts-radicalen partijen tezamen op 11,5% respectievelijk 9,9% van de stemmen beslaglegden. In 1961 was dit cijfer 3,6%, waarvan 2,8% de GDP ten goede kwam en 0,8% de DRP. Als men de NPD vooral als voortzetting van de DRP beschouwt, zou men dus kunnen stellen, dat de aanhang zich meer dan verdubbelde, doch daartegenover staat dat zij blijkbaar het reservoir potentiële kiezers niet heeft weten uit te putten. Algemeen wordt aangenomen, dat de meerderheid der vroegere GDP-kiezers thans één van de grote partijen had verkozen. De NPD had haar pretentie, "Sammelbecken der nationalen Opposition" te zijn, niet kunnen waarmaken. Wel moet uit de cijfers geconcludeerd worden, dat ze naar verhouding toch nog een groot aantal kiezers heeft weten aan te trekken, die tot nu toe hun stem hadden gegeven aan de bondsdagpartijen, of zich bij verkiezingen nog in het geheel niet hadden uitgesproken. Deze zagen in de NPD kennelijk een mogelijkheid tot protest tegen de politiek van de zogenaamde democratische partijen, of zelfs een aannemelijk alternatief, misschien temeer omdat deze nieuwe partij op het eerste gezicht niet meer de smet van rechts-extremisme aankleefde, zoals dat bij de DRP nog ondubbelzinnig het geval was geweest.

De verschillende opinie-onderzoeken, die dienaangaande zijn ingesteld, wijzen ten aanzien van de NPD-aanhang de volgende tendenzen aan:

- de generatie boven de 45 jaar is meer dan tweemaal zo sterk vertegenwoordigd als de naoorlogse generatie;
- de mannen zijn sterk in de meerderheid ten opzichte van de vrouwen;

- men telt vooral veel zelfstandigen uit boeren- en middenstand en voorts employé's met bescheiden inkomens;
- de bewoners van kleine en middelgrote steden vormen de hoofdmoot, waarbij de grote-stadsbevolking relatief opvallend in de minderheid is;
- het percentage protestanten is opvallend hoger dan het percentage rooms-katholieken;
- het aantal vluchtelingen en "Heimatvertriebene" is naar verhouding groot;
- bijna de helft bestaat uit Noord-Duitsers en Beieren.

In het algemeen krijgt men de indruk dat de NPD in het bijzonder mensen aanspreekt uit typisch burgerlijk milieu met traditioneel nationaal-conservatieve inslag, bij wie dikwijls een zeker onbehagen of ontevredenheid over de huidige gang van zaken of verbittering over wat in het verleden is gebeurd, valt te bespeuren.

In enige kiesdistricten lag het stemmenpercentage beduidend boven het landelijk gemiddelde. Deze districten lagen voornamelijk in Rheinland-Pfalz, Nedersaksen, het Zwabisch-Frankische gebied, Zuid-Beieren en Oberhessen. Het meest opmerkelijke succes bereikte de NPD in de volgende kiesdistricten:

Erlangen	: 6,1%
Neurenberg-Noord	: 6,0%
Neurenberg-Zuid	: 6,0%
Worms	: 5,9%.

Binnen deze vier kiesdistricten komt een aantal gemeenten voor, waar het stemmenaandeel van de NPD nog eens verrassend boven het districtsgemiddelde uitsteekt, bij kleinere gemeenten soms tot 20% toe. De redenen van deze locale successen zijn veelsoortig; volgens het BfV zijn de volgende aanwijsbaar:

- a) Het optreden van plaatselijk populaire en gerespecteerde kandidaten, waarbij opvalt, dat juist diegenen succes boekten, die geen nazi-verleden hadden. Zo hadden van de 39 kandidaten in de kiesdistricten, waar de NPD meer dan 3% van de stemmen verwierf, slechts acht tot de DRP behoord.
- b) De onbevredigende economische structuur van enige agrarische gebieden, met name in de Pfalz en in nabij de DDR gelegen streken van Nedersaksen en Beieren.

- c) De nationaal-conservatieve instelling van sommige bevolkingsgroepen in bepaalde kleinere steden, die vroeger de DRP als àl te extreme groepering hun stem hadden onthouden, doch in de NPD een bonafide partij met nationale oogmerken zagen.
- d) Opvallend is, dat in de Frankische en Zuidbeierse kiesdistricten met grote vluchtelingen-concentraties opmerkelijk goede resultaten werden geboekt. In hoeverre er in gebieden met een relatief hoog vluchtelingenpercentage ook in het algemeen grotere voorkeur voor de NPD bestaat, laat zich echter niet met zekerheid vaststellen.

Dat de intensieve, maar opzettelijk gematigd gehouden propaganda niet bij bredere lagen der bevolking was aangeslagen, weet de NPD aan de volgende oorzaken:

- 1) De democratische pers had de NPD steeds als een rechts-extremistische splinterpartij afgedaan.
- 2) Financieel was de NPD niet in staat tegen de grote democratische partijen, die uit de staatsmiddelen konden putten, te concurreren.
- 3) De partij had veel te weinig zendtijd voor radio en TV toegewezen gekregen.
- 4) De NPD had de aantrekkingskracht van haar propagandatactiek inzake de oorlogsmisdaden en de schuldvraag overschat.
- 5) Het merendeel van de regionale functionarissen en kandidaten was niet voldoende actief of attractief geweest om veel kiezers voor zich te winnen.
- 6) De ook door de CDU gelanceerde voorspelling van een "nek-aan-nek-race" had een aantal potentiële NPD-kiezers, uit vrees voor een SPD-regering, ertoe bewogen zekerheidshalve toch maar op de CDU te stemmen.
- 7) De 5%-clausule had vele kiezers ervan weerhouden op de kleinere partijen te stemmen, opdat hun stem uiteindelijk niet verloren zou gaan.
- 8) De bewering van de voorzitter der FDP, Erich Mende, dat de NPD vanuit het buitenland zou worden gefinancierd, had zijn uitwerking niet gemist.

H O O F D S T U K VI

De NPD na de bondsdagverkiezingen van september 1965

In de meeste landelijke- en districtsorganisaties van de NPD heerste na de teleurstellende verkiezingsuitslagen een uitgesproken depressieve stemming en ontevredenheid over de gebrekkige verkiezingscampagne en de ontoereikende partij-organisatie. Dit verscherpte de interne spanningen en persoonlijke tegenstellingen dermate, dat in sommige bondslanden en districten het voortbestaan van de partij op het spel scheen te staan. In Nordrhein-Westfalen bijvoorbeeld werd openlijk twijfel uitgesproken over de loyaliteit van de landelijk voorzitter, prins zu Salm. Dit conflict spitste zich toe, toen zakelijk leider Wolfgang Frenz zijn voorstel, om de prins te vervangen door vice-voorzitter Prof.Dr. Hans von Grünberg, door het bestuur zag afgewezen en daarom zijn functie ter beschikking stelde. Ook in Nedersaksen, Sleeswijk-Holstein en Baden-Württemberg stapelden de onderlinge meningsverschillen tussen de bestuursleden zich op.

Met name de aankondiging van de formele opheffing van de DRP op 4 december 1965 veroorzaakte grote opwindning. Oppositionele kringen lieten er geen twijfel aan bestaan, dat zij alles in het werk zouden stellen dit voornemen te verijdelen en dat zij integendeel zouden proberen de DRP-invloed binnen de NPD te vergroten. Deze fervente oud-DRP-ers, die zich hier en daar in vriendenkringen groepeerden, keerden zich in het bijzonder tegen bondsvoorzitter Fritz Thielen (DP). De discussie dreigt thans uit te lopen op een competentieslag tussen partijvoorzitter Thielen en de ambitieuze en omstreden vice-voorzitter Von Thadden. Het is Thielen blijkbaar gelukt niet slechts de gematigd nationaal-conservatieve partijleden aan zich te binden, maar ook functionarissen, die vroeger tot de DRP-elite hadden behoord.

Von Thadden vreest nu, dat de NPD zich aan de invloed van haar geestelijke vader, de DRP, zal onttrekken en streeft ernaar de beslissingsbevoegdheid van Thielen te doen inperken.

Niettemin toonde de partijleiding zich tijdens de eerste bestuurszitting na de verkiezingen (op 26 september 1965) niet verdeeld en allerminst geïntimideerd door de tegenslagen. Men interpreteerde de uitslagen als een bevestiging van de juistheid van eigen politieke argumentatie, en als een goede basis voor verdere actie.

Overigens besloot men, evenals het bestuur van de AUD, de geldigheid van de bondsdagverkiezingen van 1965 aanvechtbaar te stellen, o.a. op de volgende gronden:

- 1) Buitensluiting van de kleine partijen bij de subsidiëring door de Staat.
- 2) Misbruik van de 5%-clausule.
- 3) Discriminatie van de kleine partijen bij de toewijzing van zendtijd voor radio en TV.

Wat de toekomst betreft besloot men zich vooral te richten op een straffere organisatie van de nog steeds groeiende partij, zowel op landelijk- als op districtsniveau, op een verveelvoudiging van het ledental en het aantal abonnees op het partijorgaan "Deutsche Nachrichten", en op de voorbereiding van de op handen zijnde Gemeenteraads- en landdagverkiezingen in verschillende bondslanden. Leidende figuren in de partij eisten, dat men bij deze verkiezingen de leuze "Bewältigung der Vergangenheit" zou laten vallen. Huns inziens had het geen zin meer de positieve kanten van het verleden te verdedigen, omdat dit bij de bevolking niet meer aansloeg en bovendien al te vaak werd uitgelegd als een partijkiezer voor de vroegere NSDAP. De NPD diende daarentegen aandacht te besteden aan actuele vraagstukken en haar buitenparlementaire oppositie te richten tegen het gevoerde regeringsbeleid, om zo vooral in jeugd- en Bundeswehrkringen sympathie te wekken. Bedoelde woordvoerders wilden er bewust van afzien eigen jeugdgroepen te vormen, uit vrees dat de politieke overmoed van de jeugd het aanzien van de partij zou schaden. De jongeren zouden zich als "junge Nationaldemokraten" ertoe moeten beperken "im Rahmen der Kreisverbände unter Kontrolle ihren Neigungen nach zu gehen und auf Kreisebene politische Parteiarbeit zu leisten".

De NPD-leiding wilde de partijactiviteiten overigens verder uitbreiden om bredere lagen van de bevolking aan te spreken. Zo kregen de vrouwelijke leden opdracht politieke invloed te winnen in charitatieve verenigingen.

Andere infiltratiepogingen moesten worden gericht op vakverenigingen en onderwijskringen.

Wat de Gemeenteraadsverkiezingen aangaat, gaf men te kennen slechts in die landen onder eigen naam te zullen uitkomen, waar, op grond van de resultaten van de bondsdagverkiezingen, succes te verwachten viel. Hiervoor kwamen dus in aanmerking: Beieren, Sleeswijk-Holstein, Nordrhein-Westfalen, Baden-Württemberg en Hamburg.

H O O F D S T U K V I I

Recente verkiezingsresultaten van de NPD

1) Gemeenteraadsverkiezingen in Sleeswijk-Holstein van 13 maart 1966

Aanvankelijk was men van plan in een vrij groot aantal steden en gemeenten in dit gebied met eigen kandidaten uit te komen. Naar het heette uit protest tegen de boycot van de NPD bij de financiering van de partijen uit de staatskas, trok ze echter bijna overal haar candidatuur in en nam ze uiteindelijk slechts in elf zorgvuldig geselecteerde gemeenten aan de verkiezingen deel, d.w.z. in die gemeenten, waar bij de bondsdagverkiezingen van 1965 reeds meer dan 3% van de stemmen werd verkregen. Gemiddeld werd het toen behaalde percentage thans verdubbeld; de partij wist in totaal 15 zetels te bemachtigen. Er waren gemeenten, waar zelfs meer dan 16% van de stemmen naar de NPD ging.

Waar de NPD niet zelf met een lijst uitkwam, participeerde zij dikwijls aan gecombineerde lijsten, voorzover zij daarop althans de eerste of tenminste de tweede plaats kreeg toegewezen.

2) Gemeenteraadsverkiezingen in Beieren van 13 maart 1966

Ook in Beieren nam de NPD slechts daar aan de gemeenteraadsverkiezingen deel, waar blijkens de uitslagen van de bondsdagverkiezingen van 1965 gunstige resultaten waren te verwachten. Daarom kan men het thans (in Beieren) bereikte "landelijk" gemiddelde van 1,6% niet vergelijken met dat van september 1965 (2,7%). Waar de NPD aan de verkiezingen deelnam, boekte zij een, zij het niet spectaculaire winst van ongeveer 1%. Ze wist de hand te leggen op 103 zetels, voor een deel door samenwerking met verwante groeperingen.

Evenals bij de bondsdagverkiezingen in 1965 was de NPD het meest succesrijk in streken met een overwegend nationaal-conservatieve bevolking en met een groot aantal vluchtelingen. De kleine zelfstandigen onder hen zouden zich voorts in toenemende mate bedreigd voelen voor economisch concentraties en door het grootbedrijf. De NPD had haar verkiezingspropaganda op deze themata ingesteld.

3) 'Bürgerschaftswahl' in Hamburg van 27 maart 1966

Volgens de voorlopige einduitslag kreeg de NPD bij deze verkiezingen 3,9% van de geldige stemmen, tegen 1,8% bij de bondsdagverkiezingen

van 1965. Weliswaar kreeg de partij in Hamburg geen mandaat in verband met de 5%-clausule, maar het beoogde doel, namelijk in deze prestigieslag een goed figuur te slaan, werd bereikt.

Een vergelijking met de resultaten van de andere partijen toont aan, dat de NPD doorgaans daar haar "landelijk" gemiddelde overtroffen had, waar ook de "burgerlijke" partijen een relatief hoog stemmenpercentage hadden bereikt. Vermoedelijk boekte de NPD haar winst over het algemeen ten koste van de FDP. De hoogste cijfers behaalde de partij ook wat Hamburg betreft in wijken met een traditioneel burgerlijk-conservatieve bevolking.

Het verontrustende van deze uitslag was, dat Hamburg van oudsher niet als een rechts-extremistisch bolwerk te boek stond. Tot nu toe vonden de NPD-haarden vrijwel uitsluitend in die streken, waar steeds een nazi-residu onder de bevolking kon worden verondersteld.

Het is echter nog te vroeg om te spreken van een doorbreking van een bestaand patroon. De eerstvolgende verkiezingen in andere bondslanden zullen hierover pas uitsluitsel kunnen geven.

H O O F D S T U K VIII

Conclusie

Men kan, ook op grond van de laatste ontwikkelingen, niet stellen, dat het open rechtsradicalisme in de Duitse Bondsrepubliek, zoals zich dat de laatste tijd vooral in de NPD heeft georganiseerd, alarmerende vormen heeft aangenomen, of ook maar een politieke factor van enige betekenis is geworden. Het laat zich evenmin aanzien, dat de vorming van een sterke rechts-extreme partij kans op succes biedt, zolang de Westduitse autoriteiten deze pogingen nauwlettend in het oog blijven houden, zolang de 5%-clausule in de Duitse kieswetten haar ontmoedigend effect behoudt en zolang geen economische crisis tot onzekere experimenten noodigt. Men zal bij alle verontrustende berichtgevingen niet uit het oog mogen verliezen, dat de NPD nog altijd een splinterpartij is, waarvan het bestaan op den duur evenmin verzekerd is als dat van haar talrijke voorangsters.

Niettemin is deze partij een potentiëel gevaar, omdat zich, ondanks het gebrek aan prominent leiderschap, een partijorganisatie begint af te tekenen, die er eindelijk in zou kunnen slagen aan de verdeeldheid in het nationalistisch kamp een eind te maken, en een deel van de kiezers in toenemende mate aan te spreken. Verder dient bedacht, dat het de NPD nog ontbreekt aan een beginselprogramma, laat staan een programma, dat uitgaat van een ideologie als eertijds het nationaal-socialisme. Een geargumenteerde bestrijding is dus nog moeilijk.

Ondanks alle beweringen van het tegendeel, is het een onloochenbaar feit, dat in NPD-kringen onverbloemd nazistische geluiden worden vernomen. Ook naar de samenstelling van bestuur en naar het ledenbestand blijkt de NPD hoe langer hoe meer een rechts-extreme, nationalistische groepering te zijn, hoe democratisch en loyaal zij zich ook tracht te presenteren. Bepaalde partijactiviteiten en uitlatingen van individuele woordvoerders spreken voor zich, evenals de vele bindingen met ondubbelzinnig neo-nazistische groepen en - bijvoorbeeld - de sympathiebetuigingen aan het adres van de regeringen van Zuid-Afrika en Rhodesië (Von Thadden maakte onlangs een demonstratieve tournee door beide landen).

Het is duidelijk dat de NPD zich voor het dilemma geplaatst ziet zich enerzijds zo attractief mogelijk te maken voor de oud-nationalisten en anderzijds zich zo gematigd en "veredeld" nationalistisch mogelijk op te stellen om kans op succes te hebben bij de jonge,

nuchtere kiezers. De partij is derhalve aan haar imago verplicht zo rechts mogelijk positie te kiezen, er tegelijk voor wakend de vele tegenstanders niet nog meer argumenten in handen te spelen om een verbod van de partij te rechtvaardigen.

De uitingen van rechts-radicalisme mogen thans een randverschijnsel in de Duitse welvaartsstaat zijn, toch is het feit, dat 96% van de kiezers zijn stem geeft aan de zo geheten democratische partijen, nog geen garantie voor de democratische gezindheid van de bevolking in haar geheel, zoals in de officiële Duitse rapporten nogal eens wordt gesuggereerd. Er zijn met name nog te weinig concrete gegevens bekend over de wijze waarop Hitlers politieke erfenis door de ouderen, maar vooral door de jongeren is verwerkt. Het zou bijvoorbeeld verhelderend kunnen werken, wanneer nauwkeurig zou worden onderzocht, hoe de NPD-aanhang over de verschillende bevolkingsgroepen is verdeeld en welk percentage daarin de naoorlogse generatie vertegenwoordigt. Voorts in hoeverre de indirecte rechts-extreme agitatie, die nog niet meteen op verkiezingsuccessen uit is, aanslaat bij de Duitse bevolking. De a-politieke instelling van vele Duitsers van na de oorlog duidt op de aanwezigheid van een braakliggend terrein, dat onder veranderde politieke en economische omstandigheden een vruchtbare bodem voor rechts-radicale avonturen zou kunnen blijken te zijn.

Het is nuttig te weten, dat er kaders gereed staan of worden gevormd om e.c.a. vroeg of laat op te vangen. Het grondig bijhouden van de getalssterkte van het georganiseerde rechts-extremisme en het zorgvuldig registreren van excessen, mag, hoe waardevol op zichzelf, de aandacht overigens niet afleiden van de minder spectaculaire en grijpbare vormen, waarvan het latente en gecamoufleerde rechts-extremisme zich bedient.

mei 1966.